

Umetnost in mediji – zapiski

1. DRŽAVLJAN KANE

Sodobni/novi medij – film. Film je dinamična interakcija različnih pomenskih sistemov znotraj teksta. Pred filmom je bila umetnost ločena od filmov/medijev. Dandanes pa sta oba izraza tesno povezana.

1.1. ORSON WELLES (1915-1985)

Kariero je začel v gledališču, kasneje je delal na radiju, uveljavil pa se je tudi kot voditelj, scenarist in producent. Ustanovil je gledališče na radijskih valovih Mercury. Program je bil namenjen predvajanju dramskih produkcij na ameriškem radiju. Svetovno znan pa je postal 30. oktobra 1938, ko je po radiju predvajal igro Vojna svetov. Igra je zelo prepričljivo opisovala invazijo Marsovcev, je med poslušalci, ki so zamudili uvodno razlago povzročila paniko. Njegovo znano delo je tudi film F for Fake (1973).

1.2. Film

Nastal leta 1942 v ZDA. Režiral ga je Orson Welles. Govori o življenjski zgodbi vplivnega, spornega časopisnega mogotca Charlesa Fosterja Kanea. Domneva se, da naj bi to bila biografija barona Williama Randolfa Hearsta. Na film je pomemben vpliv imela filmska govorica (écriture) – snemanje, montaža, zvok, igra... .

Suspenz/zaplet je tukaj Rosebud – rožni popek. Zgodbo pripoveduje 5 pripovedovalcev (resnica ni ena sama – vprašanje: komu verjeti v svetu medijev). Problematičnost prikazuje v resnici, ki jo mediji posredujejo in v načinih pridobivanja le te. To je dobro prikazano z informativnim filmskim prispevkom »Novice na pohodu«, na začetku filma. To je imitacija (pastiš) informativne oddaje, je izmišljena in kombinirana z dejanskimi dogodki in osebami.

Prizori informativni oddaji so poustvarjeni (na posnetku sta Kane in Hitler), vizualna kakovosti je grobo zrnata, kamera v roki.

Rosebud pove vse in nič. Film ni parodija, saj parodija predpostavlja položaj, ki je zunaj, kjer je mogoče z gotovostjo soditi in vedeti. Državljan Kane pa je vesčas znotraj problema sodbe, vednosti.

1.3. Pastiš

Pastiš je najbolj pogosta praksa sodobne popularne kulture – povezuje medije in umetnosti. Knjigo Pastiche je napisal Richard Dyer. Pastiš je zavestna, skrita imitacija.

1.4. Parodija

Izvora iz grčije. Tako navadno označimo posnemovalne prakse. Poznamo mnoge parodije v informativnih oddajah (The Daily Show). Obstajajo tudi neparodične imitacije novic, kot recimo Wellesova igra Vojna svetov.

2. FOTOJOURNALIZEM

2.1. Paparazzi

Film Paparaco/Paparazzi – Piotr Bernaš, Poljska 2011

Nominiran je bil skupaj s 15 drugimi kratkimi filmi, za Evropsko filmsko nagrado 2011.

Produkcija – Wajda School

Portret poljskega reportažnega fotografa. Ukvarja se z vsem, od slavnih osebnosti, do znanih politikov, športnikov. Te zasleduje, vstopa v njihovo zasebnost, le da bi posnel dobro fotografijo. Tudi Paparaco ima vest. To se pokaže, ko v Rusiji strmoglavi letalo, na katerem je poljski predsednik in 95 drugih ljudi, vsi umrejo. Paparaco nato izsledi predsednikovega brata, vendar ga ne zasleduje (nakazuje meje).

2.2. Pojav paparacov

Beseda sama izvira iz italijanjske besede, nanaša se na foto novinarje, ki se specializirajo za skrito fotografiranje znanih osebnosti, politikov... . Običajno so to neodvisni ustvarjalci, delajo na pogodbi in niso stalno vezani na vodilne medije. Beseda je bila v tem pomenu prvič omenjena leta 1960 v filmu La Dolce Vita, kjer je eden od likov fotograf reporter, ki ga kličejo paparazzo.

Paparace pogosto preganjajo. Znamenit primer je preiskava v zvezi z vpletenostjo paparacov v smrt Princese Diane in njenega voznika, ko sta v parizu z avtomobilom poskušala ubežati paparacom. Nihče ni bil obsojen, preiskava pa je pokazala, da so bili razlogi za trčenje hitrost in način vožnje, ter, da je bil voznik pod vplivom alkohola.

Prva legendarna tožba povezana s paparaci je bila leta 1972, ko je fotograf Galella (ITA) tožil go. Kennedy, po tem, ko je ta svojim varnostnikom naročila naj uničijo Galellino kamero in film. Kennedyjeva pa je vložila nasprotno tožbo zaradi nadlegovanja. V tožbi je Kennedyjeva dosegla prepoved približevanja Gallele. O tem pa je bil leta 2012 posnet dokumentarec »Smash His Camera«.

2.2.1. Henri Cartier-Bresson (1908-2004)

Bil je francoski fotograf in oče fotožurnalizma. Bil je mojster skrite kamere in začel uporabljati 35mm objektiv. Razvil je ulično fotografijo in reportažo resničnega življenja. Bistveno je vplival na kasnejše generacije.

2.2.2. Ron Galella

Njegove najbolj znane fotografije (Madonna, Sinatra, Bruce Springsteen...). Danes živi v New Jerseyu. Ima 2 razstavi v Španiji, pa tudi druge v Londonu, Parizu, Montecarlu. Veliko da na kompozicijo. Najljubša = Sofia Loren, posneta ob 1 zjutraj v Hollywoodu, na premijeri filma Doktor Živago, 1965. Slaven je postal s tožbo ge. Kennedy in fotografije posnete po napadu Marlona Branda, ki mu je izbil 2 zoba. Fotografija ge. Kennedy, ki jo je Ron posnel po tožbi se imenuje moja Mona Lisa – znana.

3. Fotografija

Nastane kot družaben medij in ne kot znanost ali umetnost. Na začetku 19. stoletja so verjeli, da bo to vzgojni medij (država uporabljala za nadzor – osebne, raba ljudstva). Identifikacija – v bolnicah, evidenca zločincev, kasneje uvedeno za vse ljudi. Vzgojitelji so domenvali, da bo fotografija učila družinske vrednote in zasebno disciplino. Fotografija nima začetka/ nepoznamo prve fotografije. Izumitelji so nadgrajevali izume drug drugega in tako izumili fotografijo – izumitelj ni samo en/ni enega kraja izvora.

Družinski mediji (film, radio, avto, fotografija) so bili nasprotniki alkohola in promocija družinskega življenja.

3.1. Zajtrk na travi

Velika oljna slika Edouarda Maneta (med 1862 in 1863), danes razstajena v Orsayu v Parizu. Zaradi kontrasta med žensko goloto in dvema oblečenima moškima, je slika med sodobniki izzvala zgražanje. Slika je bila osnova za fotografijo banda Bow Wow Wow. Tudi za je izzvala nasprotovanja, saj je bila pevka v času fotografiranja mlajša od 15 let.

Po sliki je bil posnet tudi film. Slika je navdihnila tudi pisatelja Emila Zolo, ki je v svojem delu predstvil različico slike in vznemirjenje okrog nje (roman Mojstrovina). Množica ne vidi umetnine ampak samo temo. Slike so metafore, govorijo o nečem drugem. Podobno velja za fotografije, le da se te bolj približajo svojemu občinstvu, so dostopnejše in razumljivejše.

3.2. Umetnost 20. stoletja

Formalno se prepleta z mediji. Mediji ponesejo umetnost iz zasebnosti. Grafit banane – točke, ki dajejo videti dobro umetnost.

3.2.1. Andy Warhol – boter pop arta

Osrednjo vlogo ima opazovalec, saj umetnina brez opazovalca ne obstaja. Pop art je logično nadaljevanje razvoja abstraktnega ekspresionizma. Warhol se je ukvarjal z zaznavanjem prostora in časa. Warhol iluziji postavlja nasprotje - deziluzionitem, v katerem se film vrača k fizičnemu. Filme upočasnijo, se igra s časom, oblikuje nov prostor za zaznavanje. Ne uporablja Hollywoodskih fotografij.

Med 1962 in 1968 posname čez 60 filmov in 500+ kratkih čb portretov obiskovalcev Tovarne. 1962 začne serijo statičnih filmov Sleep (6 ur prikazuje Johna Giorna med spanjem), Eat (45 je gobo), Kiss, Blow Job (35 min obraz Deverena Bookwalterja med oralnim seksom), Empire(8 ur nebotičnika Empire State Building).

Filmi – Batman Dracula, Chelsea Girls...

3.2.2. Paul Morrissey (asistent)

Prevzel režiranje filmov Warhola, saj je bil ta ustreljen. Snemal je bol mainstream, pripovedne filme (Flesh, Trash, Heat). V vseh ima glavni vlogo Joe Dallesandro. Restavriral je nekaj Warholovih filmov iz 70ih.

4. Punk

Punk je glasbeni žanr, razvil med 1974 in 1976 v ZDA v Veliki Britaniji in Avstraliji. Izhaja iz garažnega rocka in podobne glasbe. Punk bandi so veljali za ekscesno odstopanje od mainstream rocka v 70ih. Ustvarjali so hitro, ostro glasbo s kratkimi teksti, političnimi besedili proti vladi/redu. DIY – mnogi so glasbo producirali samo in jo preko neformalnih kanalov tudi sami distribuirali.

1976 – Ramones v NY, Sex Pistols, The Clash – London. Veljali so za avantgardo novega glasbenega gibanja. Punk se je nato razširil po svetu. V Britaniji je postal vodilni kulturni fenomen. Uveljavil se je v lokalnih scenah, ki so zavračale povezave z mainstreamom. Razvila se je s tem povezana subkultura, kot izraz mladinskega uporništva – stil oblačenja, anti-avtoritativne ideologije.

V začetku 1980 so nastali hitrejši in nasilnejši stili, kot so hardcore in Oi. Nastal je post-punk, alternativni rock. Pop punk bandi – Green Day (s tem je punk popularen še desetletja po njegovi eveljavitvi).

Dokumentarec

The History of Rock 'N' Roll, Vol. 9 – ta del je o punku. Režiral ga je Ted Haymes, leta 1995.

4.1. Punk v Sloveniji

Punk v Slo/Jugoslaviji je bilo underground gibanje. Nasprotoval je napakam socialistične družbe (nezaposlenost, nizek ž. standard, inflacije, stanovanjski problemi). Pankrti – prvi koncert 1977 na Gimnaziji Moste. Pomembno vlogo je imel Radio Študent, ki je predvajal punk plošče, ki so jih prinesli iz tujine. Nastali so Buldogi, Lublanski psi, Kuzle, Otroci socializma, Čao pičke, Tožibabe, Indusbag, Niet, Šund, O!Kult, Odpadki Civilizacije, Via Ofenziva. Večina je nastopala v zgodnjih festivalih Novega Rocka v Križankah.

Policija je pankerje preganjala. Šok je bila že sama pojava punkerja (verige, strgane kavbojke, neti, pasje ovratnice, bulerji, majice s 'čudnimi' napisi, usnjene jakne...). Zbirališča so bil adisko Študent, disko Spodnja Šiška, Kersnikova 4...

4.2. Obscenost

Je ko nekdo prepoved krši, nato pa trdi, da to počne v imenu prepovedi, v imenu afirmacije prepovedi.

Žižek: Subverzivnost punka je v tem, da resno uprizori cinizem, ironijo, ki je v oblasti že sama. Punk stoji nasproti oblasti.

Punk je opozarjal na cinizem oblasti, ki delo, enakost, kvaliteto življenja... promovira

kot vrednote. Hkrati pa ponuja družbo, v kateri teh vrednot ni. Slovenski punk je do socialistične oblasti kritičen tako, da jo vzame resno.

Piknik je ritual porabe prostega časa, v kateri sodelujejo iste enote ljudi – družina, prijatelji...

4.3. Malcolm McLaren

Manager Bow Wow Wow, pred tem manager Sex Pistolsov. Je oče punka. Odkril je tudi Annabelle Lwin.

4.4. Zajtrk na travi

Album je zaslovel zaradi svoje naslovnice. Avtor te fotografije je Andy Earl. Fotografija je natančna rekonstrukcija slike Zajtrk na Travi – impresionistične slike Edgarja Maneta. Sporno – Annabella gola, manj kot 15 let. Njena mati je objavila fotografije/albuma nasprotovala, menila je, da je hči upodobljena kot spolni objekt. Kot posledica so uničili večino negativov fotografije, vendar se je ta kljub vsemu pojavila v nekateri časopisih in na ovitku plošče.

4.5. Cinizem

Malcolm McLaren je kot bivši manager Sex Pistols, punk uporabljal kritiko glasbene industrije od znotraj. Iz 'nasilja' je naredil umetniško obliko in ga kritiziral kot osnovo politike. S tem je pokazal imanentni cinizem oblasti – oblast je kritiziral s te, ko je njene metode vzel resno.

Druga provokacija poleg nasilja je bila spolnost. Prva pesem banda je bila Sexy Eiffel Tower, pela jo je takrat 14-letna Annabella. Album sam/slika, je javna provokacija. Lahko jo razumemo kot del McLaurenove javne podobe zabavljača, ki ponuja sporne stvari na področju glasbe, stila, kulturne politike. Najstniki Annabelline starosti so glavni trg za ponujeno glasbo. Zato popularna glasba temelji na spolnosti, kljub temu, da je velik del njenih fanov mladoletnih.

Spolnost je kulturno in zakonsko omejena na zasebno sfero. Tako je javni status popularne glasbe vedno med varnostjo in škandaloznostjo.

Vprašanje: je bila politika okoli Zajtrka na travi zmaga ženske (matere), ali je zmagala njena lastna pravica do zasebnosti telesa (hčerinega) ali je bila to zmaga nazadnjaških sil proti soudeležbi pri spolnosti, glasbi, umetnosti...

4.6. Glasbena industrija

Najstnike uporablja kot glavno publiko, s tem, da jim ponuja goloto in spolnost. Ko pa najstniki želijo goloto in spolnost, temu nasprotuje (imanentni cinizem) – provokativnost punka.

5. Umetnost ali industrija

5.1. Filmi 21. stoletja

V zadnjem desetletju se je spremenil način delanja, gledanja in razumevanja filmov. Spremembe s strani gledanja – DVD boom, YouTube... . To pomeni, da lahko gledamo tudi stare/starejše filme.

Delanje filmov – veliki studiji. Nastajajo triologije, da povečajo profit.

Neodvisni sektor je postal bolj mednarodni – mehiški, korejski, romunski filmi. Uspeh čistih art filmov (Hunger, Tropical Malady...). To napoveduje dobro prihodnost umetniškega filma. Dandanes je film raznolik in vitalen. Vračajo se stari avtorji, pojavljajo se novi.

5.2. Politika avtorjev

Tema že od 50 let. Takrat je francoska revija zasnovala apolitiko avtorjev. Pam Cook pravi, da tema prevladuje do 80, ko se teorija umetnosti preusmeri k občinstvu. Občinstvo = avtor. Avtor in občinstvo sta povezana. Zato je avtorski/umetniški film bolj odprt, nima jasnega konca, dopušča več interpretacij, občinstvu daje večjo vlogo kot komercialni film.

Politika avtorjev se je začela kot kritika, nasprotovanje kakovostnemu 'francoskemu' filmu v 50 letih. Režiser je kljub filmski produkciji vir končnega izdelka. Zgodovinske okoliščine so sprožale dvome v temeljne predpostavke tradicionalnih avtorskih teorij.

Nove znanstvene discipline: marksizem, lingvistika, semiologija, psihoanaliza – pojavili so se dvomi o temeljnih predpostavkah avtorske teorije (estetska skladnost, izražanje sebe, ustvarjalnost).

V vsakem filmu je mogoče prepoznati sledi avtorja/režiserja + žanr.

Danes se umetniški filmi financirajo kot umetnost – evropske umetniške fundacije.

5.3. Carl Theodor Dreyer

Veliki filmski umetnik, nepopustljiv do filmske industrije, estetska kakovost posnetih filmov.

5.4. Zgodovina

Renesansa – slikarji, pesniki; delitev umetnikov na rokodelce (izdelovalce za potrošnje) in umetnika (prirojeno).

Kapitalizem - umetnost postane potrošna dobrina, podvržena zakonu trga.

Umetnost financira država v obliki subvencij.

5.5. Avtor v umetniškem filmu

Davi Bordwell navaja razlike med umetniškim in klasičnim filmom:

- ohlapna pripovedna struktura

- motivirano z željo po realizmu
- prikaz resničnim problemov na resničnih prizoriščih
- pravljичni film je lahko umetniški

5.6. Umetniški film

V umetniškem filmu poučeno občinstvo išče znamenja avtorstva, da bi osmislilo film - manj se zanima za zgodbo in like. Odprt konec.

5.7. Klasični film

Klasični pripovedni film

- sledi logiki vzroka in posledice,
- prikazuje like usmerjene proti cilju,
- in si prizadeva za razrešitev problemov.

5.8. Hollywoodski film

Impliciten, predviden konec, nam že znane ideologije, največkrat romantični.

6. Uspešnica

Jurski park – 1993

Režiral ga je Steven Spielberg. Zgodba – znanstveniki klonirajo dinosavre, da bi naselili zabavišni park. Pride do napake v varnostnem sistemu in dinosavri pridejo na prostost. Žarn – triler. Film nastal po romanu Michaela Crichtona. Jurski park je reklama za igrače, spominke... Jurassic Park style book – stala 500.000\$. Film je oglaševal zabavišni park, igrače, računalniško igro.

DreamWorks – Steven Spielberg

Makro raven – dobiček, temelji na zabavi, prostem času

Mikro raven – užitek, Zakaj hodimo v kino? Je film izdelek ali storitev?

Film = izdelek in storitev (kino) (dogodek + prosti čas s prijatelji)

7. Kino

Izdelava filmov, ki niso predvajani v kinu/filmi prodani kinodvorani še pred nastankom.

V kinu poteka dvojna identifikacija – primarna – identificiramo se s kamero; sekundarna – kasneje se identificiramo z junaki fikcije

7.1. Filmska uspešnica

Velika tema in velik proračun (svetovna vojna, katastrofa, propad planeta, pošast is globin, holokaust, bitka v vesolju....). Mlad moški junak, pogosto z veliko orožja ali skrivnega znanja ali nemogočo misijo. Tradicionalne zgodbe, kombinacija fantastike, znanstvene fantastike, z znanimi arhetipi zahodne mitologije. Veliki stroški. Posebni učinki, pokrajine, animacija,...

8. Film kot medij

Film je orodje komunikacije. v zgo so ugotavljali vplivne druge umetnosti na film.

Prvi kritik Louis Delluc. Film izstopa kot medij. Poveze kulturne vezi in tehnologije.

Film predstavlja moderno dobo, ker prikazuje lastnosti in razsežnosti te dobe.

Zgodovina

- 1895 – projekcije filmov – uradni začetek filma
- 1915 – 1. klasični hollywoodski film
- Vmesno obdobje = obd. pred klasičnim hollywoodskim filmom
- 1. film atrakcije – 1. desetletje filma

Zgodnji film – en prizor, zaporedje, posneti od spredaj, v enem prostoru. Filmi so bili polizdelki;

- vrteli so jih z drugo hitrostjo
- premontirali ali kaj izrezali, zamenjali, pobarvali,
- dodali glasbo in zvočne efekte
- pospremili projekcije z razlago,...

Prve teme – stripi, revije, voščene lutke, pravljice, romani

Pojav pripovednega filma - ameriški in francoski filmi imeli prirejeno scenografijo, kadriranje in montažo (ponavljanje, zavlačevanje, presenečenje, stopnjevanje napetosti in predvsem na zaključke).

Pripovedovalec –zgubi smisel, gledalca nagovarja individualno

- Ameriški film poudarjal posamezne junake in se zanašal na bižnje posnetke obrazov, na spoje na osi pogleda in protikadre.
- Evropski film je razvil drugačen način predstavljanja, ki ga zaznamujejo globinski prizori (kot Državljan Kane)

Studio

Prvi studio je bil v ZDA 30., 40. leta. Bilo je 5 velikih (Warner Bros., RKO, 20th Century Fox, Paramount in MGM) in 3 mali studiji (Universal, Columbia, United Artists), imeli so kinodvorane. Uporabljali so industrijski način produkcije. Veliki studii so v lasti imeli več premiernih kinodvoran (80% premier). Prinesle so do 70% vsega dobička v filmski industriji. Povezava med filmsko obliko in načinom delanja filmov je ekonomska organiziranost.

Paramount pictures

1916 – Adolph Zukor, Barney Balaban, režiser - Cecil B. DeMille (verske sage, epski spektakli).

1928 vložil v novo radijsko mrežo CBS, 1940ih vložil v televizijo.

1948 odpovedati morali verigam kinodvoran, omejiti cene svojih filmov.

Razcep na 2 podjetji

Pripovedni film – 'uganka' – porušeno ravnovesje, odprava zapleta, vzpostavitev porušenega ravnovesja. Liki so izmišljeni

Irving Thalberg

pomagal pri združitvi večih produkcijskih podjetij. Oblikuje hišni slog - Louis Mayer je vodil delovanje studia, Thalberg s pomočniki pa je usmerjal snemanje filmov

Metoda:

- prizadeval za verodostojnost zgodb
- sodeloval na sestankih s scenaristi
- bil zagovornik poskusnih predvajanj ali predogledov, to omogočalo, da so kaj dopisali, dosneli ali premontirali.

Okus

- ljubezenske zgodbe in akcijske filme
- najdražje filme
- snemala kostumske drame

njegova smrt je pomenila konec nekega obdobja za MGM

Snežna kepa

- Ta model sinergije podoben snežni kepi - če vržeš kepo z vrha, se ta kotili navzdol od ene stične točke do druge, in se debeli
- - pri filmu so te stične točke kinodvorane, videoteke, zabavišni parki, trgovine s spominki in igračami, restavracije, računalniške igre, knjigarne in trgovine s CDji.
- Neodvisni producent - nima drugega kot to snežno kepo (film) in če ni previden, lahko samo gleda kako tisti, ki so lastniki teh stičnih točk, služijo na račun njegovega filma.